

COP28 VE BAE:

ELEŞTİRİLER, EŞİTSİZLİKLER VE BAŞARILAR

GÖKHAN ERELİ

Koordinatör ORSAM

“

Temelde gerek küresel uluslararası ilişkilerdeki jeopolitik kaygıların Rusya-Ukrayna, İsrail-Filistin gibi çatışmalar sebebiyle artması gerekse bu çerçevede fosil yakıtların ve rotaların güvenliğinin ön plana çıkması, yenilenebilir enerji gelişmelerinin hâlen jeopolitik açıdan kesintiye uğratılabilecek bir mesele olduğunu gösterdi.

”

Resmî adıyla Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28. Taraflar Konferansı yahut Dünya İklim Zirvesi olarak bilinen COP28, BAE'nin Dubai emirliğinde 30 Kasım-12 Aralık tarihleri arasında düzenlendi. COP28 konferansı sonucunda katılımcı ülkeler fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısının yapıldığı anlaşma taslağını

onayladı. Bu çerçevede gerek iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele konusunda dünyanın büyük bölümü arasında devam eden iş birliği sağlamlaştırdı, aynı zamanda Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) eleştiriler karşısında önemli bir sınavı geride bırakmış oldu. BAE'nin millî petrol şirketi ADNOC'un CEO'su ve aynı zamanda COP28 Başkanı Sultan el-Jaber, COP28 anlaşmasının iklim değişikliğiyle mücadele konusunda

kapsamlı bir yanıt sunduğunu ve dünya genelinde sıcaklık artışlarının 1.5 derecede sabit tutulması için fosil yakıt kullanımlarında ciddi azaltmalara gidileceğini ifade etti. Her ne kadar daha önce Katar'da COP düzenlenmiş olsa dahi BAE'ye yönelik uluslararası eleştirilerin gerçekleştirildiği bir süreç iklim değişikliğiyle mücadele konusunda önemli bir hamleyle son bulmuş oldu.

COP28 konferansının sonunda imzalanan bildirme, aynı zamanda uluslararası çevreler açısından olumlu değerlendirildi. İlk defa bir COP metninde fosil yakıtlardan bahsedilmesine atıfta bulunan Avrupa Komisyonunun iklim kriziyle mücadeleden sorumlu üyesi Wopke Hoekstra, anlaşmanın önemini vurgulayan siyasetçilerden sadece birisi olarak öne çıktı. Fakat aynı zamanda küçük ada devletleri ve diğer bazı devletler de anlaşmanın

getirdiği gönüllü yükümlülüklerle karşı çıktı.

Bolivya yetkilileri gelişmiş ülkelerin fosil yakıt kullanımı ve karbon emisyonu seviyelerine işaret ederek, ilgili anlaşmanın dünyayı daha eşitsiz ve adaletsiz bir yer hâline getireceğini ifade etti. Aynı zamanda anlaşmada muğlak bir dilin kullanılması ve kesinlik kazanmış bir zaman çizelgesinin ifade edilmemesi eleştirilerin arasındaydı.

“

BM'nin iklim değişikliğiyle mücadele zirveleri 1992 yılındaki Rio Dünya Zirvesi'nden hareketle 1997 Kyoto Protokolü ve 2015 Paris Anlaşması gibi temel noktaları içermektedir. Temelde BM'nin öncülük ettiği iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele çabaları, konferans katılımcısı ülkelerin belirli hedeflerini ve taahhütlerini aynı zamanda bu çerçevede gerçekleştirdikleri faaliyetleri içermektedir.

”

COP28 VE KÜRESEL SİYASİ İKLİM

Tarihsel perspektiften değerlendirildiğinde BM'nin iklim değişikliğiyle mücadele zirveleri 1992 yılındaki Rio Dünya Zirvesi'nden hareketle 1997 Kyoto Protokolü ve 2015 Paris Anlaşması gibi temel noktaları içermektedir. Temelde BM'nin öncülük ettiği iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele çabaları, konferans katılımcısı ülkelerin belirli hedeflerini ve taahhütlerini aynı zamanda bu çerçevede gerçekleştirdikleri faaliyetleri içermektedir. Zirveler çerçevesinde belirli dönemlerde sera gazı emisyonlarının azaltılması gibi meselelere odaklanılırken, belirli dönemlerde küresel ısınmayı sanayi devrimi süreçleri öncesindeki seviyelerde tutma meselelerine odaklanılmıştır.

Bu bağlamda, COP28'de ise fosil yakıtların kullanımının kısıtlanması gündem maddesine odaklanıldığı görülmektedir. Fosil yakıtların küresel anlamda kullanımının azaltılması meselesi, karbon emisyonlarının düşürülmesi, yenilene-

bilir enerji kaynaklarına geçişin hızlandırılması gibi amaçlara ulaşılmasını sağlamaktadır. Nitekim zirve sonucunda fosil yakıtların kullanımına ilişkin ülkelerin verdiği taahhütlerde oydaşma sağlanması, küresel iklim hareketinde önemli çabaların sonuç vermeye başladığını göstermektedir. Fakat temelde gerek küresel uluslararası ilişkilerdeki jeopolitik kaygıların Rusya-Ukrayna, İsrail-Filistin gibi çatışmalar sebebiyle artması gerekse bu çerçevede fosil yakıtların ve rotaların güvenliğinin ön plana çıkması, yenilenebilir enerji gelişmelerinin hâlen jeopolitik açıdan kesintiye uğratılabilecek bir mesele olduğunu gösterdi. Dolayısıyla bu gelişme, fosil yakıtlardan tamamen ve ani bir kopuşun çok kısa sürede gerçekleşemeyeceğinin habercisi olarak görülmeli.

“

BAE'nin COP28 konferansına ev sahipliği yapmasının birden çok önemi vardır. İlk elde BAE, Suudi Arabistan ve Katar gibi bölge ülkeleriyle içerisinde bulunduğu Körfez ekonomik rekabeti çerçevesinde, uluslararası organizasyonları düzenleyerek bölgesel etkisini güçlendirmekte ve bölge siyasetindeki ekonomi politik liderlik amacını pekiştirmektedir.

”

KÖRFEZ'İN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE ÇABALARI

Küresel iklim değişikliğiyle mücadele ve ülkelerin bu yöndeki çabalarının yanında önemli bir nokta ise konferansın ve dolayısıyla iklim

değişikliğiyle mücadelenin siyasallaşmasıdır. Uluslararası ilişkilerdeki neredeyse her mesele gibi, uluslararası organizasyonların düzenlenmesi günümüzde dış politika aracı hâline gelebilmektedir. Bu çerçevede, BAE'nin COP28 konferansına ev sahipliği yapmasının birden çok önemi vardır. İlk elde BAE, Suudi Arabistan ve Katar gibi bölge ülkeleriyle içerisinde bulunduğu Körfez ekonomik rekabeti çerçevesinde, uluslararası organizasyonları düzenleyerek bölgesel etkisini güçlendirmekte ve bölge siyasetindeki ekonomi politik liderlik amacını pekiştirmektedir. Uluslararası organizasyonların düzenlenmesi her şeyden önce Körfez ülkelerini uluslararası alanda tanıtmakta ve bütün dünyadan her sektörden çeşitli temsilcileri, bürokratları, diplomatları ve ilgilileri

Körfez'de buluşturmaktadır. Dolayısıyla uluslararası organizasyonların dış politika aracı olarak kullanılmasındaki ilk sonuçlardan bir tanesi, Körfez'in ekonomi politik araçlarını uluslararasılaştırmasıdır. Bu çerçevede bakıldığında, 2020 yılında ertelenip BAE'de 2021 yılında düzenlenen Uluslararası 2020 Expo Fuarı, Katar'da düzenlenen 2022 Dünya Kupası ve Suudi Arabistan'da 2030 yılında düzenlenecek Uluslararası 2030 Expo Fuarı gibi gelişmeler, temelde bu ekonomi politik rekabete vurgu yapmaktadır. Körfez ülkeleri bir yandan resmî şekilde kendilerine tevdi edilen organizasyonları başarıyla sürdürürken, aynı zamanda yeni organizasyonları düzenlemek için başvurularına ve kampanyalarına devam etmekte. Aynı zamanda COP28 gibi iklim değişik-

liğiyle mücadele konusunda küresel çabaların değerlendirildiği ve uyumlaştırılmaya çalışıldığı bir konferansın BAE’de gerçekleştirilmesi içerisinde birtakım ikilemleri barındırmıştır. BAE ilk elde konferansın başkanı olarak Sultan el-Jaber’i atamış ve bu uluslararası anlamda kurum ve ülkelerden tepki toplamıştır. Sultan el-Jaber’in atanmasının yanında, BAE’nin dünyanın en büyük petrol ve doğal gaz üreticilerinden biri olması, fosil yakıtların üretimi ve ihracatıyla öne çıkmış bir ülkenin iklim değişikliğiyle anılmasını bir ikilem olarak ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Şubat 2022 tarihinden itibaren Rusya-Ukrayna savaşının başlaması sonrası küresel petrol ve doğal gaz arzını azaltmış ve bu çerçevede yenilenebilir enerjinin ön planda olduğu bir dönemde

tekrardan fosil yakıtların önemi ortaya koyulmuştu. Nitekim sadece BAE değil, Katar gibi dünyanın en büyük Sıvılaştırılmış Doğalgaz (LNG) üreticilerinden birisi ve Suudi Arabistan gibi dünyanın en büyük petrol üreticisi ülkeler, pandemi dönemindeki tarihsel açıdan en düşük dönemlerdeki hidrokarbon talebinin arttığını gördüler ve dolayısıyla bu da Körfez’in tekrardan bir enerji aktörü olarak değerlendirilmesini gerektirdi. Bu açıdan bakıldığında, BAE’nin gerek büyük bir hidrokarbon kaynakları üreticisi olarak gerekse Sultan el-Jaber gibi bir ismi konferansa başkan atayarak yenilenebilir enerjinin ve fosil yakıtların öngörülebilir gelecekte önemli olmaya devam edeceğinin mesajını verdiği ifade edilebilir. Nitekim el-Jaber geçtiğimiz günlerde, “düşük karbonlu enerjinin güvenilir tedarikçisi olmayı sürdüreceğiz ifadelerini kullanarak ADNOC’un 7 yıl içerisinde 150 milyar dolarlık yatırımlarından vazgeçmeyeceğini açıklamıştı. Buradan hareketle temelde, BAE gibi Körfez ülkeleri Batılı ülkelerle küresel uluslararası ilişkilerdeki temel eğilimleri oluşturan ve belki bu ülkeler açısından apolitik olarak değerlendirilen meseleleri takip ederken, aynı zamanda bölgesel siyasetteki ekonomik rekabetin gerisinde kalmamaktadır.

KAYNAK ÇEŞİTLENDİRMESİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE

COP28 aynı zamanda BAE açısından ekonomik kaynakların çeşitlendirilmesi politikasının önemli bir boyutunu temsil etmektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarına ve sürdürülebilir teknolojilere yapılan yatırımlar, BAE’nin ekonomik

kaynaklarının çeşitlendirilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda bütün bu çabaları BAE, kamu ve özel şirketlerle destekleyerek kaynak çeşitlendirmede önemli bir geçişi sağlamaktadır. Bu noktada BAE’nin şirketlerinden bir tanesi Masdar şirketi olarak karşımıza çıkmaktadır. Masdar şirketi güneş ve rüzgâr enerjisi gibi projelere yatırımlar sağlayarak BAE’nin ve Ortadoğu’nun yenilenebilir enerji sektöründeki pozisyonunu sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Masdar şirketi aynı zamanda yenilenebilir enerji çerçevesinde yeni teknolojilerin takip edildiği bir araştırma şirketi olarak da görev yürütmektedir.

Masdar şirketi BAE’nin yenilenebilir enerji hamlelerini gerçekleştirdiği şirketlerden birisi olarak göze çarparken, aslında BAE’nin fosil yakıtlar ve yenilenebilir enerji arasında kurduğu dengeye de işaret etmektedir. Bu çerçevede, medyada ADNOC CEO’su kimliğiyle eleştirilen COP28 Konferansı Başkanı Sultan el-Jaber’in Masdar şirketinin Yönetim Kurulu Başkanı ve aynı zamanda BAE’nin Sanayi ve İleri Teknoloji Bakanı olduğunu unutmamak gerekmektedir. Dolayısıyla buradan hareketle, BAE gibi Körfez ülkelerinin uzun dönemde yenilenebilir enerji fırsatlarını değerlendirmek üzere ciddi çalışmalar yaptığı fakat şu aşamada ülke ekonomilerinin hâlen büyük oranının dayandığı fosil yakıtlardan kolayca vazgeçmeyecekleri ifade edilmelidir. Sonuç olarak Sultan el-Jaber atamasının düşündürdüğü gibi, BAE’nin bu konuda dengeli bir siyaset yürütme isteği, Körfez ülkelerinin ileri dönemler için iklim ve fosil yakıt arasındaki denge çabalarının hakiki olduğunu gösterebilir. ■